

Sztuka renesansu – malarstwo

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń:

- zna głównych przedstawicieli malarstwa renesansowego,
- zna cechy twórczości malarzy renesansu,
- zna rys historyczny epoki renesansu,
- rozumie cel powstawania obrazów i ich znaczenie dla historii sztuki.

b) Umiejętności

Uczeń:

- rozpoznaje dzieła stworzone przez artystów renesansowych,
- potrafi dokonać charakterystyki malarzy renesansu.

2. Metoda i forma pracy

- pokaz,
- prezentacja multimedialna,
- pogadanka,
- praca z całą klasą.

3. Środki dydaktyczne

- komputer (z programem MS PowerPoint),
- prezentacja multimedialna „Malarstwo renesansu – sylwetki i dzieła wybranych artystów”,
- rzutnik multimedialny,
- tablica,
- zeszyty.

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

Nauczyciel zapoznaje uczniów z tematem zajęć i etapami jego realizacji. Uświadamia uczniom cele lekcji.

b) Faza realizacyjna

1. Nauczyciel uruchamia prezentację multimedialną „Malarstwo renesansu – sylwetki i dzieła wybranych artystów”.

Spis treści prezentacji:

- Rys historyczny epoki renesansu
- Przedstawiciele malarstwa renesansowego i ich dzieła:
- Pieter Bruegel „Upadek Ikara”
- Giorgione „Burza”
- Albrecht Dürer „Święty Hieronim w celi”
- Tycjan „Diana i Akteon”
- Paolo Veronese „Gody w Kanie Galilejskiej”
- Leonardo da Vinci „Ostatnia wieczerza”
- Michał Anioł „Stworzenie Adama”
- Rafael Santi „Madonna Sykstyńska”
- Ćwiczenie
- Podsumowanie
- Bibliografia

2. W trakcie przedstawiania dzieła danego artysty, nauczyciel dokonuje opisu, zwraca uwagę na ważne szczegóły w obrazie, ewentualnie omawia historię obrazu (załącznik c).

c) Faza podsumowująca

1. Nauczyciel pokazuje uczniom część końcową prezentacji tzw. Podsumowanie – opis epoki renesansu.

2. Nauczyciel podaje pracę domową (załącznik b).

5. Bibliografia

1. Jacek Buszyński, Andrzej Osęka, *100 najszynniejszych obrazów*, WP, Warszawa 1971.
2. *Literatura i sztuka. Epoka nowożytna. Encyklopedia*, PWN, Warszawa 2003.
3. Patrick de Rynck, *Jak czytać malarstwo. Rozwiązywanie zagadek, rozumienie i smakowanie dzieł dawnych mistrzów*, Universitas, Kraków 2005.

6. Załączniki

a) Karta pracy ucznia

Ćwiczenie

To ćwiczenie znajduje się również w prezentacji, ale jeżeli nauczyciel ma możliwość, może je wydrukować i rozdać uczniom do rozwiązania.

Dopasuj poniższe nazwiska artystów do tytułów ich dzieł:

Rafael Santi

„Stworzenie Adama”

Leonardo da Vinci

„Gody w Kanie Galilejskiej”

Pieter Bruegel

„Burza”

Tycjan	„Diana i Ateon”
Michał Anioł	„Święty Hieronim w celi”
Albrecht Dürer	„Ostatnia wieczerza”
Giorgione	„Madonna Sykstyńska”
Paolo Veronese	„Upadek Ikarą”

b) Zadanie domowe

Spośród artystów poznanych podczas lekcji wybierz jednego i wyszukaj na jego temat jak najwięcej ciekawych informacji. Napisz krótki referat.

c) Notatki dla nauczyciela

Opisy wybranych obrazów:

Opis obrazu Petera Bruegla pt. „Upadek Ikarą”

„Upadek Ikarą” jest jednym z najsłynniejszych płócien Bruegla – niderlandzkiego malarza tworzącego około połowy XVI w.

Wydawać się może, że najbardziej rzucającym się w oczy fragmentem obrazu będzie właśnie postać Ikarą, w rzeczywistości jednak tak nie jest.

Na pierwszym planie widzimy orzącego chłopą, ubranego w czerwoną koszulę, brudną, zszarzałą sukmanę i robocze buty. W lewej dłoni trzyma on bat, którym popędza konia, ciągnącego drewniany pług. Słońce zachodzi – dzień dobiega końca. Zarówno oracz, jak i koń są już zapewne zmęczeni całodzienną pracą w polu. Dlatego chłop ma pochyloną głowę i lekko przygarbioną sylwetkę.

Na drugim planie, tuż nad brzegiem morza, widzimy pasterza pasącego stado owiec. Stoi on oparty o swój pasterski kij i spogląda do góry. Tuż obok niego siedzi pies.

W niewielkiej odległości od pasterza i jego trzody widzimy wędkarza składającego swoje wędki.

W pobliżu brzegu, porośniętego drzewami i krzewami, przepływa statek pasażerski, na którym rozmawiają dwaj kupcy. W oddali, na spokojnym morzu, unosi się na wodzie jeszcze kilka innych, mniejszych i większych statków, z rozwiniętymi żaglami. Na przeciwległym brzegu znajduje się miasto.

Spokojne morze, zachodzące słońce, skalisty brzeg i pracujący na nim ludzie. I gdzie tu miejsce na tragedię Ikarą? A jednak jest! W prawym, dolnym rogu, tuż obok statku, dostrzegamy czyjąś nogę i kilka piór w powietrzu – to jest właśnie Ikarą. Śmierć śmiałka, który jako pierwszy wzbil się w przestworza, okazuje się zaledwie epizodem w świecie innych ludzi.

W.H. Auden w wierszu „Muzeum sztuk pięknych” pisze właśnie o samotnej śmierci Ikarą:

„Mistrzowie nigdy nie tracili z oczu

Faktu, że najstraszniejsze męczeństwo
spełnia się zawsze

Gdzieś w zapuszczonym kącie najdalszego planu

(...)

Taki na przykład „Ikarą” Bruegla:

ta flegmatyczna swoboda

Z jaką wszystkim odwraca wzrok od tragedii, oracz opodal

Mógł usłyszeć plusk i samotny krzyk

ale uznał, że trzeba

Machnąć ręką, że nie był to ważny wypadek...”

Obojętność na toczące się tuż obok dramaty ludzkie istniała zawsze – ta sama za czasów mitycznych, czasów Bruegla czy naszych.

(Źródło: <http://prace.sciaga.pl/8981.html>)

Opis obrazu Leonarda da Vinci „Ostatnia wieczerza”

Leonardo malował „Ostatnią wieczerzę” od 1494 do 1498 roku. Artysta przedstawił moment, w którym Chrystus oznajmia swym uczniom, że jeden z nich go wyda. Oczywiście chodziło o Judasza. Malując obraz Leonardo przez dwa lata szukał na ulicach Mediolanu modeli twarzy do postaci apostołów.

Wreszcie – kiedy dzieło było prawie gotowe – pozostała nienamalowana jeszcze twarz Judasza, na co zaczęli narzekać mnisi z pobliskiego klasztoru. Leonardo odparł szybko ich ataki odpowiadając, że nie może dokończyć dzieła, ponieważ bez skutku szuka tak złej twarzy i jeśli jej nie znajdzie, to posłuży się twarzą ich przeora.

Na koniec Leonardo da Vinci namalował na obrazie dwie podobne postacie: Jezusa i Tomasza. Tę zagadkową decyzję podjął pod wpływem historii, która mówi, że Jezus miał brata bliźniaka.

(Źródło: <http://prace.sciaga.pl/17643.html>)

Opis fresku Michała Anioła „Stworzenie Adama”

Wnętrze Kaplicy Sykstyńskiej – jednej z najśłynniejszych świątyń zdobi wspaniałe dzieło genialnego mistrza włoskiego renesansu – Michała Anioła. Artysta namalował po jednej stronie sklepienia sceny z Sądu Ostatecznego, a po drugiej obrazu ilustrujące Księgę Rodzaju „Stworzenie Adama”. Freski zostały wykonane na zlecenie Papieża Juliusza II i powstawały w latach 1531–41. Zastanówmy się bliżej nad „Stworzeniem Adama”.

Prawą stronę obrazu wypełnia postać Boga Ojca, który unoszony jest na ramionach aniołów. Szybkuje na tle spokojnego, łagodnego nieba. Szaty, które Stwórca ma na sobie, i płaszcz okrywający grupę aniołów podkreślają łagodny ruch powietrza, wiatru. Skupione oczy Boga skierowane są na postać Adama znajdującego się po lewej stronie fresku. W kierunku młodego pięknie zbudowanego mężczyzny Bóg Ojciec wysuwa rękę. Z jego palców płynie tchnienie życia. Adam unosi swe ciało jakby było ono przyciągane przez siłę Wszechmogącego. Twarz człowieka nie wyraża emocji. Szeroko otwarte oczy spoglądają spokojnie w kierunku Stwórcy. Palce obydwu postaci niemal stykają się ze sobą. Energia płynąca od Boga wypełnia budzące się do życia ciało Adama. Niczym nie różni się ono od sylwetki Boga, który jest starszym mężczyzną. Podkreślą to siwobłękitne włosy i broda. Bóg unosi się w przestworzach, Adam znajduje się na ziemi.

Księga Rodzaju podkreśla, że Bóg stworzył człowieka na obraz i podobieństwo swoje. Michał Anioł wyeksponował tę myśl. W wyobraźni renesansowego artysty narodził się Adam i Bóg jako pięknie zbudowani mężczyźni. Ich ręce pozostają w jednej linii. Panuje między nimi równowaga i symetria. Żadna dłoń nie podkreśla przewagi nad drugą. Twarze przedstawiają profile postaci, a ich prawe nogi ułożone są niemal identycznie. Wszystkie te cechy eksponują podobieństwo człowieka do Boga oraz przyjaźń, jaką Bóg obdarzył człowieka, czyniąc go panem na ziemi, a przede wszystkim swoim dzieckiem.

Z obrazu emanuje spokój, ład, harmonia, a Boża energia ogarnia widza patrzącego na fresk. Zgodnie z renesansową koncepcją podkreślającą piękno ciała człowieka, Michał Anioł przedstawił nagie ciało Adama. Bóg okryty jest jedynie lekką, zwiewną tuniką, pod którą zarysowane są piękne kształty.

Takie ujęcie tematu uwypukla kulturę odrodzenia, która w centrum zainteresowania stawia człowieka, a Boga traktuje jak jego dobrego przyjaciela.

(Źródło: <http://prace.sciaga.pl/18128.html>)

Opis obrazu Paolo Veronese „Gody w Kanie Galilejskiej”

Źródło: Patrick de Rynck, „Jak czytać malarstwo. Rozwiązywanie zagadek, rozumienie i smakowanie dzieł dawnych mistrzów”, Universitas, Kraków 2005, s. 204–205.

Opis obrazu Giorgione „Burza”

Źródło: Patrick de Rynck, „Jak czytać malarstwo. Rozwiązywanie zagadek, rozumienie i smakowanie dzieł dawnych mistrzów”, Universitas, Kraków 2005, s. 138–139.

7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. Uwagi do scenariusza

Do scenariusza dołączona jest prezentacja multimedialna „Malarstwo renesansu – sylwetki i dzieła wybranych artystów”.